

Olje i nord – iskanten setter grensen

TONE BJØRNDAL
Prosjektleder i Norsk klimastiftelse

REDAKSJON:

Anders Bjartnes (ansvarlig redaktør)
Tone Bjørndal
Kirsten Ånestad Øystese
Lars-Henrik Paarup Michelsen
Lars Ursin
Håvar Skaugen

DESIGN:

Håvar Skaugen

FORSIDEBILDE:

Sunniva Krogseth

Rapporten er skrevet av Tone Bjørndal

Tusen takk til Erlend A. Hermansen fra CICERO, Tor Eldevik fra Bjerknessenteret og Gro I. van der Meeren fra Havforskningsinstituttet som alle har gitt viktige bidrag underveis. Takk også til medlemmer av Faglig forum som har tatt seg tid til å svare på spørsmål som vi har hatt.

Norsk klimastiftelse
NORGES GRØNNE TANKESMIE

Norsk klimastiftelse er Norges grønne tankesmie. Vi sprer kunnskap og ideer til et bredt publikum om klimendringer og klimaløsninger. Målet er et samfunn uten menneskeskapte klimagassutslipp. Klimastiftelsen tror på åpenhet og samarbeid. I stiftelsens formelle nettverk sitter landets fremste universiteter, høyskoler og forskningsentre.

Vi takker våre hovedsamarbeidspartnere:

Forord

«Alle» er enige om at det ikke skal være petroleumsvirksomhet ved iskanten i Barentshavet, men ikke hvor iskanten skal plasseres på kartet.

Våren 2020 skal regjeringen legge frem en ny revidert forvaltningsplan for havområdet Barentshavet og Lofoten. Med det følger også ny debatt og avklaring om iskanten. Først internt i regjeringen, mellom Høyre, Venstre og KrF, deretter i Stortinget.

Hvordan politikerne konkluderer har betydning for fremtidig vern av sårbare og produktive økosystem og grensen for petroleumsaktivitet i Arktis.

Vi mener iskanten skal defineres slik både Polarinstituttet og Havforskningsinstituttet gjør – 0,5 prosent isfrekvens. Det som gjerne kalles «maksimal isgrense». Regjeringen fastslår i sin egen politiske plattform at de skal følge faglige råd i spørsmålet om hvordan iskanten skal defineres i forvaltningen. Skal de holde det løftet, må de bruke denne definisjonen.

Med denne rapporten ønsker Klimastiftelsen å gi deg som leser oversikt og innsikt i det som ser ut til å bli vårens store klimasak. Hva er iskanten, hvorfor bryr vi oss om den, og hva skal vi gjøre med den?

Lars-Henrik Paarup Michelsen
Daglig leder

Innhold

4	INNLEDNING: ISKANTEN SETTER GRENSEN FOR PETROLEUMSAKTIVITET I NORD
6	ISKANTEN - HER ER BAKGRUNNEN FOR SAKEN
10	HVORFOR ER ISKANTEN VIKTIG?
12	DE FORSKJELLIGE DEFINISJONENE AV ISKANTEN
16	HVA SIER DE FAGLIGE RÅDENE?
19	PETROLEUMSAKTIVITET I BARENTSHAVET
22	KLIMARISIKO - ET GLEMT TEMA I DET FAGLIGE GRUNNLAGET
24	KONKLUSJON: FAGLIGE RÅD BETYR AT ISKANTEN MÅ FLYTTES SØROVER
26	KILDER

Innledning: Iskanten setter grensen for petroleumsaktivitet i nord

Iskanten setter den nordlige grensen for petroleumsaktivitet i Norge. Hvor den settes er gjenstand for stor faglig og politisk dragkamp.

Norge har forvaltningsplaner for de tre havområdene Nordsjøen og Skagerrak, Norskehavet og Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten. Forvaltningsplanene skal være kunnskapsbaserte og legge til rette for verdiskaping og opprettholdelse av naturmangfoldet. Våren 2020 vil en revidert forvaltningsplan for Barentshavet og Lofoten legges frem for Stortinget. Forvaltningsplanen er Klima- og miljødepartementet sitt ansvar å utarbeide – men departementet er ikke alene om jobben. Forvaltningsplanen utformes sammen med en lang rekke departementer med bidrag fra direktorater, institutter og innspill på åpne møter, og vil ha en kombinasjon av faglig og politisk innhold. Dokumentet gir en sentral ramme for videreutviklingen av petroleumsaktiviteten i Barentshavet. Spesielt én ting har utpekt seg her: Iskanten. Hvordan bestemmes den og hvor plasseres den?

Iskanten er et dynamisk område som endrer seg fra time til time, måned til måned og år til år, noe som gjør den vanskelig å kartfeste som en statisk strek i en forvaltningsplan. Iskanten er også et «særlig verdifullt og sårbart område», et såkalt SVO¹, som omfatter

alger, plankton, fisk, bunndyr, sjøfugl og sjøpattedyr som er sterkt knyttet til sonen mellom is og åpent hav. Derfor betegnes den helst som iskantsonen.

I Granavolden-erklæringen, som Høyre, Venstre og KrF styrer etter, står det at regjeringen vil «fastslå definisjonen av iskanten i forbindelse med revidering av forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten, og i lys av anbefalinger fra Faglig forum.» Det er Faglig forum som utarbeider det faglige grunnlaget til forvaltningsplanene. Faglig forum består av flere direktorater og rådgivende institusjoner, som Miljødirektoratet, Oljedirektoratet og Norsk Polarinstitut.

Debatten og arbeidet med iskanten har til nå i all hovedsak handlet om det lokale fremfor det globale, med vekt på miljøutfordringer ved lokale utslipp, økonomiske ringvirkninger for lokalsamfunn, og biologisk mangfold. Det underliggende spørsmålet dreier seg derimot om hvor langt nord, og hvor lang tid fremover, Norge skal drive med petroleumsvirksomhet. Nye felt i Barentshavet vil tidligst kunne komme i produksjon

1 Det faglige grunnlaget beskriver SVO iskantsonen som et særlig verdifullt og sårbart område. Dette gir ikke direkte virkninger i form av begrensninger i næringsaktivitet i seg selv, men signaliserer viktigheten av å vise særlig aktsomhet i områdene. I forvaltningsplanen kan det deretter fastsettes rammer for petroleumsvirksomhet, basert på beskrivelsene av SVO.

godt ut på 2030-tallet, når Norges utslipp skal være på god vei mot netto null i 2050. Hvor stor risiko løper vi på vegne av klimaet om vi åpner opp for petroleumsaktivitet lengst nord i Barentshavet? Risikerer vi at eventuelle utbygginger her ender opp som *stranded assets* fordi det ikke vil være markert for kostbar olje og gass fra Arktis 15-20 år frem i tid?

Det er i petroleumsindustriens interesse at debatten om iskanten fortsatt avgrenses til å handle om lokale forhold, fordi det er mye lettere å argumentere for hvordan man kan redusere og hindre risiko for oljesøl enn å diskutere hvorvidt Norge bør trappe ned investeringene i fossil energi av hensyn til klimaet.

Samtidig er dette et tema som begynner å bli helt umulig å unngå. Denne debatten tvinger seg frem, enten man velger å se på Norges ansvar for å kutte utslipp eller hindre nye utslipp, for eksempel i lys av Paris-avtalen, eller Norges behov for å omstille seg og sikre konkurransekraft – også i en verden som ikke etterspør petroleum.

Faglig forum har skissert to mulige definisjoner av iskanten som et særlig verdifullt og sårbart område: Den ene definisjonen avgrenser iskanten til der det er 30 prosent sannsynlighet for is, basert på satellitt-observasjoner av isutbredelse i april for perioden 1988-2017, altså i snitt ni dager gjennom april måned.

Den andre definisjonen sier 0,5 prosent sannsynlighet for is, med utgangspunkt i samme data og tidsperiode. Det vil i praksis

bety isfritt farvann hele året, og flytter dagens forvaltningsgrense lenger sør.

Forskjellen på disse to definisjonene er ifølge WWF-rapporten *På kant med kunnskapen* på over 150 000 kvadratkilometer – omtrent like stort som halvdel av fastlands-Norge.

Miljømyndighetene i Faglig forum er enige om at iskanten må flyttes lenger sør. Norsk Polarinstitutt, som blant annet er ansvarlig for kartlegging og miljøovervåking i Arktis, forholder seg til 0,5 prosent isfrekvens. I et innlegg i Dagens Næringsliv skriver Ellen Øseth og Ole Arve Misund, henholdsvis leder for seksjon for miljørådgivning og direktør, begge fra Norsk Polarinstitutt, at deres «faglige råd er at [*iskantsonen som særlig verdifullt og sårbart område*] bør gå fra 0,5 prosent isfrekvens, det vil si *maksimal sørlig utbredelse*.» Havforskningsinstituttet har også oppgitt at de gir sine råd basert på 0,5 prosent isfrekvens, og Miljødirektoratet sier de forholder seg til det faglige rådet fra Norsk Polarinstitutt. Maksimal isgrense vil føre til at flere utvinnings-tillatelser som allerede er gitt havner nord for iskantsonen. 30-prosentsgrensen med ny dataperiode vil derimot flytte dagens grense lenger nord.

Når regjeringen våren 2020 legger frem den reviderte forvaltningsplanen for Stortinget, får vi se hvilke råd regjeringen har fulgt. Stortingsbehandlingen vil vise og hvilke krefter som vinner den politiske dragkampen om iskanten.

Iskanten – her er bakgrunnen for saken

I 2020 skal definisjonen av iskanten bestemmes. Den legger føringer for petroleumsvirksomhet i nord, og er derfor gjenstand for mye debatt. Hvordan bestemmes definisjonen, og hvor skal den politiske iskanten gå?

Saken om iskanten begynte i forvaltningsplanen for Barentshavet – Lofoten tidlig på 2000-tallet. Den fikk bevege seg fra den første forvaltningsplanen i 2006 til oppdateringen i 2011 uten videre offentlig debatt. Her ligger iskanten som særlig verdifullt og sårbart område (SVO) kun som en komponent i et kart. Den er ikke definert skriftlig – for offentligheten i hvert fall. Men det ligger en definisjon til grunn for visualiseringer, som kommer til syne noen år senere.

I 2013 kom åpningsmeldingen for petroleumsvirksomhet i Barentshavet sørøst. Dette omfattet det området som iskanten fra forvaltningsplanen befant seg i. Både i forvaltningsplanen og åpningsmeldingen stod det at det ikke skulle drives med petroleumsvirksomhet nær iskanten, noe som aktualiserte saken og behovet for å vite akkurat hvor iskanten befant seg. Likevel skrev Olje- og energidepartementet i tilleggsmeldingen til åpningsmeldingen (et tilleggskomiteerapport på grunn av en trykkfeil i den opprinnelige åpningsmeldingen) at dette ikke ville være «til hinder for at det kan drives petroleumsvirksomhet i hele Barentshavet sørøst.»²

At iskanten i 2015 gikk fra å være helt uproblematisk – et naturfenomen illustrert i en forvaltningsplan som alle var enige om å ta vare på – til å bli en politisk kontrovers og konsept, skyldes i hovedsak to forhold:

1. Det var vedtatt – og bred enighet om – at det ikke skulle drives petroleumsaktivitet i nærheten av iskanten.
2. I januar 2015 ble det for første gang utlyst leteblokker i området Barentshavet sørøst (34 blokker), i øvrige deler av Barentshavet (20) og i Nordsjøen (3). Samme dag ble det varslet at Klima- og miljødepartementet ville oppdatere datagrunnlaget for iskanten, hvilket ville medføre at iskanten ble flyttet nordover.

Våren 2015 ble en oppdatering av forvaltningsplanen, *Melding til Stortinget nummer 20 – Meld. St. 20 (2014-2015)*, lagt frem av Høyre-/Frp-regjeringen. Her kan man lese at det er den såkalte 30-prosentsgrensen som har definert iskanten i de tidligere forvaltningsplanene fra 2006 og 2011.³ Videre står det at man vil foreta en gjennomgang av definisjonen av iskanten som en del av det faglige grunnlaget for revideringen av forvaltningsplanen i 2020.

Men det viktigste som skjedde i forvaltningsplanen som ble lagt frem i 2015 var at datagrunnlaget som lå til grunn for beregningen av iskanten ble endret fra 1967-1989 til 1985-2014. I denne perioden har isen trukket seg nordover – på grunn av menneskeskapte klimaendringer.⁴ Endringen i datagrunnlaget gjorde at noen av blokkene lyst ut i

² Meld. St. 41, 2012-2013, s. 1

³ Bakgrunnen for visualiseringen stammer fra faggrunnlaget og den såkalte MABA-rapporten fra Norsk Polarinstitutt (von Quillfeldt mfl., 2002)

⁴ Faglig forum, 2019b

23. konsesjonsrunde i 2015, ikke lenger kom i konflikt med iskanten.

Men i juni 2015 sendte Stortinget den oppdaterte forvaltningsplanen tilbake til regjeringen. Her ba de regjeringen om å igangsette revideringen av forvaltningsplanen, og komme tilbake til Stortinget med denne.

Det har nå gått fem år og regjeringen skal snart legge frem den reviderte forvaltningsplanen med et oppdatert faglig grunnlag, utarbeidet av *Faglig forum*.

Det faglige grunnlaget er fordelt på 10 fagrapporter og flere underlagsrapporter.⁵ Bare innholdet om Barentshavet og Lofoten er på over 1000 sider. Det er dette faglige grunnlaget regjeringen har sagt de skal basere seg på når avgrensningen av iskanten bestemmes.

NØKKELKONSEPT

Isfrekvens: Sier noe om at det har vært is i et visst område i en viss periode. 50 prosent isfrekvens i et område betyr at det har vært is i området 50 av 100 dager. Et område er lik 25x25 km, eller en piksel. Det sier dog ikke noe om hvor mye is det har vært, kun at *iskonsentrasjonen* har vært høyere enn 15 prosent i dager og piksler der det er is.

Iskonsentrasjon: Iskonsentrasjon sier noe om hvor mye av havoverflaten som er dekket av is. Dette brukes typisk for å definere isutbredelse, og man benytter ofte 15 prosent som grense: dersom det er lavere iskonsentrasjon enn 15 prosent gir det feilmargen i målingene. For isfrekvens på 50 prosent er det altså 50 av 100 dager med iskonsentrasjon over 15 prosent.

Dataperiode: I de gamle forvaltningsplanene fra 2006 og 2011 er illustrasjonen av iskanten basert på dataperioden 1967-1989, med unntak av året 1976. I oppdateringen av forvaltningsplanen fra 2015 benyttes en annen dataperiode: 1985-2014. Her er poenget at det blir en flytende 30-årsperiode som bedre reflekterer pågående klimaendringer, i motsetning til å benytte en fast 30-årsperiode som normalt innen klimatologi (nåværende: 1961-1990). I det faglige grunnlaget til forvaltningsplanen legges det opp til at perioden man bruker for forvaltningsplanen er 1988-2017.

SVO: Særlig verdifulle og sårbare områder. Slike områder har stor betydning for biologisk mangfold og biologisk produksjon, både i og utenfor havområdet. Man definerer et SVO basert på forhåndsdefinerte kriterier, og her er det biologisk mangfold og biologisk produksjon som er viktigst. Et SVO kan for eksempel være et viktig leveområde for sjøfugl eller viktig leve- og gyteområde for fisk.

5 Miljødirektoratet, 2019

Tabell 1

Dokument	Innhold
Forvaltningsplanen for Barentshavet og Lofoten, 2006 og 2011 (St. meld. nr. 8 (2005-2006); Meld. St. 10 (2010-2011))	Omtaler iskanten som særlig verdifull og sårbar. Illustrerer iskanten på et kart, men inkluderer ingen skriftlig definisjon. Visualiseringen er basert på et kart fra faggrunnet til forvaltningsplanen, et kart fra Polarinstituttet med forskjellige grader av sannsynlighet for is i disse områdene, fordelt på prosenter (0-10%, 10-20%, 20-30% osv.).
Åpningen av Barentshavet sørøst for petroleumsaktivitet (Meld. St. 36, 2012-2013)	Åpner området Barentshavet sørøst for petroleumsaktivitet. Benytter også en annen definisjon av iskanten enn forvaltningsplanen (på dette tidspunktet er ikke denne definisjonen offentliggjort skriftlig).
Iskantnotatet fra Norsk Polarinstitutt (2014)	Grundig gjennomgang av iskantsonen. Hva den er, hvor den er og hva den betyr.
Oppdateringen av forvaltningsplanen fra 2015 (Meld. St. 20., 2014-2015)	Første gang definisjonen av iskanten gjengis skriftlig i forvaltningsplanen. Oppdaterer også definisjonen ved å legge til grunn en flytende 30-årsperiode fremfor normalperiode. Konsekvensen er at streken som skal vise iskanten flyttes lenger nord.
Høringssvar til 23. og 24. konsesjonsrunde fra Norsk Polarinstitutt (Winther og Berthinussen 2014 og 2017)	Beskriver Polarinstituttets tilrådinger til de forskjellige konsesjonsrundene. Her brukes maksimal isgrense for å illustrere at flere av blokkene ligger inntil sårbare områder. Polarinstituttet fraråder derfor tildeling.
Kortrapport 47: Bakgrunnsrapporten fra Norsk Polarinstitutt og Havforskningsinstituttet til Faglig Forum (von Quillfeldt mfl., 2018)	Beskriver bl.a. ny gjennomgang av det faglige grunnlaget for iskanten som særlig verdifullt og sårbart område. Referer til iskantsonen som overgangssone mellom isfritt og isdekket hav med iskonsentrasjoner mellom 15 og 80 prosent, som tilsvarer maksimal isgrense.
Faggrunnet fra Faglig Forum (2019a)	Oppsummering av grunnlaget fra Faglig forum til revideringen av forvaltningsplanen i 2020. Inkluderer i tillegg en rekke rapporter og underlagsrapporter om forskjellige tema.

Det er mange dokumenter med i prosessen, og mange «Meld. St. nummer x» å forholde seg til. I tabellen finnes derfor en oversikt over viktige dokument i saken og deres innhold.

FORVALTNINGSPLANER

En forvaltningsplan er et langt dokument som utgis av Klima- og miljødepartementet, og produseres i samarbeid med eksperter, byråkrater og politikere. Formålet er å legge til rette for verdiskaping og opprettholdelse av naturmangfold, samtidig som de skal bidra til klarhet i overordnede rammer og prioriteringer. I dag finnes det forvaltningsplaner for tre havområder: Nordsjøen og Skagerrak, Norskehavet og Barentshavet og Lofoten. De første forvaltningsplanene kom på begynnelsen av 2000-tallet, og har siden vært oppdatert. I 2020 revideres forvaltningsplanen for Barentshavet – Lofoten, noe som betyr at det gjøres en fullstendig gjennomgang av det faglige grunnlaget. Dette er mer omfattende enn en oppdatering, og betyr altså at det i forkant har blitt produsert en stor mengde rapporter om det faglige grunnlaget. Her er det *Faglig forum* som har ansvaret, i samarbeid med *Overvåkingsgruppen*.

Faglig forum ledes av Miljødirektoratet, som sammen med Norsk Polarinstitutt sitter i sekretariatet. Andre medlemmer inkluderer Havforskningsinstituttet, Oljedirektoratet og Norges vassdrags- og energidirektorat. Faglig forum får sitt mandat fra *Styringsgruppen* for helhetlig forvaltning av norske havområder, som ledes av Klima- og miljødepartementet og ellers består av Arbeids- og sosialdepartementet, Finansdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Olje- og energidepartementet, Samferdselsdepartementet og Utenriksdepartementet.

Hvorfor er iskanten viktig?

Iskantens sårbarhet, biologiske sammensetning og områdets klimaendringer er godt forklart i forvaltningsplanene, i dokumentene fra Polarinstituttet og i det faglige grunnlaget. Det er ikke hovedfokus for denne rapporten, men det skal likevel kort forklares hvorfor området er så viktig.

Iskanten er et såkalt særlig verdifullt og sårbart område, SVO. I rapporten *Miljøverdier og sårbarhet i iskantsonen, Kortrapport 47*, beskrives SVO som «delområder i et planområde som ut fra naturfaglige vurderinger har vesentlig betydning for det biologiske mangfoldet og/eller den biologiske produksjonen, og der mulige skadevirkninger kan være langvarige eller irreversible.»⁶ Rapporten er gitt ut av Polarinstituttet i samarbeid med Havforskningsinstituttet, som en bakgrunnsrapport til det faglige grunnlaget for den reviderte forvaltningsplanen. Miljødirektoratet skriver at hele Barentshavet er et svært viktig og produktivt havområde, og at iskanten er spesielt produktiv.⁷ I iskantnotatet fra Polarinstituttet beskrives iskanten som en sone med høy biologisk produksjon, og dermed «økt konsentrasjon av miljø- og naturressurser med forhøyet sårbarhet for påvirkning.»⁸

Iskanten beveger seg over store områder i løpet av et år. Når isen smelter om våren skjer det en oppblomstring av planteplankton. Samtidig skjer det en omrøring av vannlagene, som bidrar til økt primærproduksjon av planteplankton.⁹ Denne oppblomstringen tiltrekker seg andre organismer, som dyreplankton, fisk, sjøpattedyr

og sjøfugl, og resultatet er et yrende dyreliv i denne perioden.¹⁰ Dette medfører igjen til et rikt dyreliv på havbunnen, på grunn av at mye av den biologiske produksjonen synker til havbunnen og gir næring til de bunnlevende (bentiske) organismene.¹¹

Av de arktiske artene forekommer en stor andel ved iskanten. Iskanten er med på å bestemme utbredelse og antall av flere dyr som isbjørn, sjøfugl, sel og hval. Når isen trekker seg nordover vil det derfor få betydning for organismer oppover i næringskjeden.¹²

Petroleumsvirksomhet kan påvirke det biologiske mangfoldet i området på flere måter, og gjennom hele produksjonen fra seismikk og utbygging og drift til skipsfart og transport til og fra riggen.¹³ I det faglige grunnlaget beskrives utslipp som den fysiske påvirkningen det er størst sannsynlighet for at skjer i et område med petroleumsaktivitet. For fisk vil påvirkning variere mellom arter og bestander, men generelt er det fisk i tidlige livsstadier som er mest utsatt. Olje i fjærdrakten på fugler vil føre til tap av isolasjonsevne og at fuglen kan fryse i hjel, mens det for eldre sel kan føre til øyeinfeksjoner. For sjøpattedyr er ringsel og

6 von Quillfeldt mfl., 2018, s. 13

7 Miljødirektoratet, 2014

8 Polarinstituttet, 2014, s. 2

9 Polarinstituttet, 2014

10 Polarinstituttet, 2014; von Quillfeldt mfl., 2018

11 von Quillfeldt mfl., 2018

12 von Quillfeldt mfl., 2018

13 von Quillfeldt mfl., 2018

kvitunger av grønlandssel spesielt sårbare.¹⁴ Samtidig viser studier at hyseeegg i kontakt med små mengder olje blir «*tilklistret og kraftig negativt påvirket.*»¹⁵

I det faglige grunnlaget påpekes det også at iskantsonen kan påvirkes av både klimaendringer, oljesøl eller andre giftige forbindelser. Miljøgifter og plast kan sette seg i isen og frigjøres på et senere tidspunkt.¹⁶ Oljesøl gjelder fra skipstrafikk eller utvinning, mens klimaendringer dreier seg om at isen kan trekke seg tilbake eller forsvinne, hvilket vil ha store konsekvenser for arter, produksjonsforhold og økosystem.¹⁷

Iskanten har altså store verdier som er utsatt for påvirkning fra lokale og globale forhold. Selv om vi skriver iskanten eller isgrensen, er det viktig å ha poenget til Polarinstittuttet i bakhodet: dette er et dynamisk område som endrer seg hele tiden, og det er et område, eller en sone, med forhøyet biologisk sårbarhet.

Iskantens definisjon er altså viktig av to grunner: for å verne om sårbare og produktive økosystem og som en grense for petroleumsaktivitet.

Polartorsk er en nøkkelart i det nordlige Barentshavet, og er tilknyttet isfylte farvann (Faglig forum, 2019b). Foto: Shawn Harper/NOAA

14 von Quillfeldt mfl., 2018

15 Faglig forum, 2019c, s. 52

16 von Quillfeldt mfl., 2018

17 von Quillfeldt mfl., 2018

De forskjellige definisjonene av iskanten

Det kan gi en mer forutsigbar forvaltning dersom man definerer isgrensen statisk. Men hvordan lager man en statisk definisjon for en grense som alltid er i bevegelse?

Nye data fra Havforskningsinstituttet viser at isen kan bevege seg mellom 50 og 250 kilometer bare innenfor en enkelt måned.¹⁸ I tillegg vil både klimaendringer og klimatilstand på hver sin side påvirke isen. De siste 40 år er isdekket i Barentshavet halvert, og forskere fra Bjerknessenteret anslår at det vil være isfritt innen 2050, med dagens trend.¹⁹ Men dersom vi når klimamålene – og det må vi nesten gå ut ifra, eller i hvert fall planlegge for – vil hastigheten på tap av isutbredelse halveres. I Dagens Næringsliv skriver Tor Eldevik, Marius Årthun og Are Olsen fra Bjerknessenteret at: «*Forvaltningen av et særlig verdifullt og sårbart område kan i fremtiden bli basert på en sikkerhetsmargin som blir stadig mer marginal jo mer det lykkes å bremse den uønskede klimautviklingen.*» Dette er viktig å ha med seg når man ser på de forskjellige definisjonene.²⁰

Her skal vi i hovedsak se på to definisjoner av iskanten: 30-prosentsgrensen og maksimal isgrense.

30-PROSENTSGRENSEN

30-prosentgrensen definerer iskanten som der isfrekvensen er 30 prosent i april, den måneden der isutbredelsen historisk har vært på sitt største.²¹ Sagt på en annen måte: Der det er over 30 prosent sannsynlighet for sjøis i april. Her beregner man en iskonsentrasjon på 15 prosent, en avgrensning som brukes for å unngå feilmarginer

i målingene (se faktaboks på side 7).

Bruker man denne definisjonen, er det viktig å være tydelig på hvilken dataperiode dette skal beregnes fra. I forvaltningsplanene fra 2006 og 2011 har man brukt en dataperiode fra 1967-1989, mens i oppdateringen fra 2015 endret man det til 1985-2014. Denne perioden er lenger, og benytter data fra de siste 30 årene i stedet for data som er nærmere den såkalte «normalperioden» fastsatt av Verdens meteorologiorganisasjon WMO, 1961-1990. Den viktigste endringen i forslaget fra 2015 er at det legges opp til at den nye dataperioden skal oppdateres årlig, i motsetning til normalperioden fra WMO som endres hvert 30. år.

Isutbredelsen i de to periodene varierer, og forslaget fra oppdateringen av forvaltningsplanen medfører at linjen for iskanten flyttes nordover.

I det faglige grunnlaget som legges til grunn for revideringen av forvaltningsplanen benyttes dataperioden 1988-2017. Dette er oppdatert fra 1985-2014, og får konsekvenser for avgrensningen av isen.

MAKSIMAL ISGRENSE

Den andre definisjonen er maksimal isgrense. Denne ble introdusert av Norsk Polarinstitutt gjennom to dokumenter publisert i april 2014.²² Her brukes den samme flytende dataperioden som den oppdaterte

18 Havforskningsinstituttet, 2020

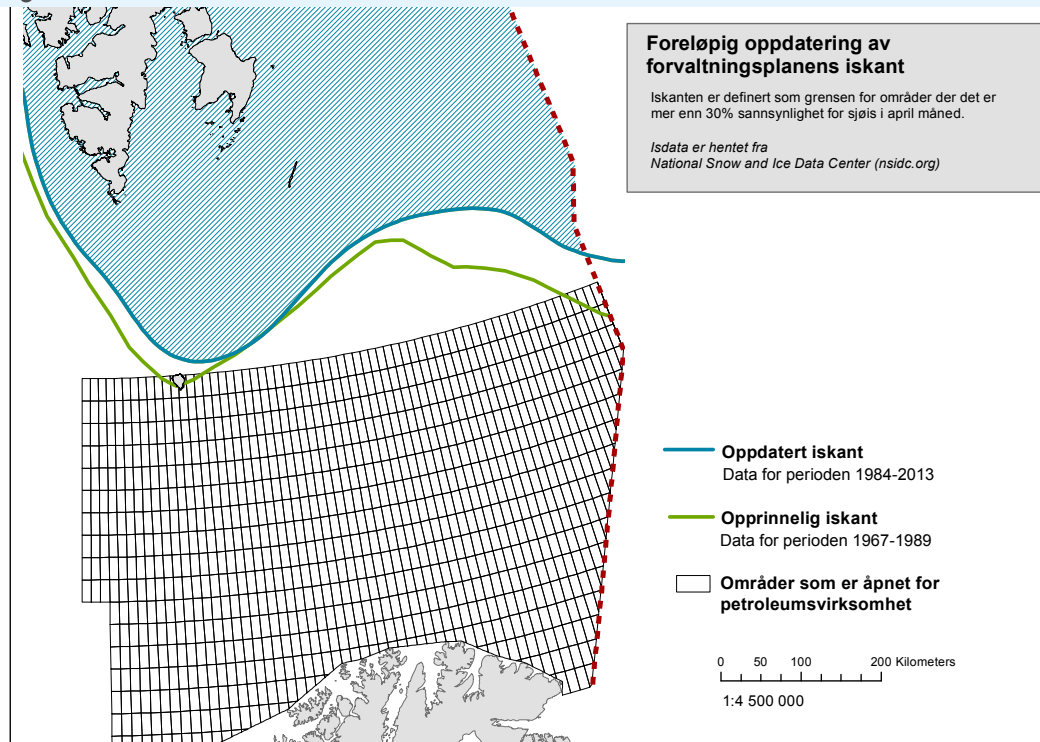
19 Bjerknessenteret, 2020; Eldevik mfl., 2019

20 Eldevik mfl., 2019

21 Faglig forum, 2019b

22 Norsk Polarinstitutt, 2014; Winther og Berthinussen, 2014

Figur 1

Kart fra Klima- og miljødepartementet (2015) fra nettsaken der de annonserte at daggrunnlaget for iskanten ville oppdateres. På den måten kunne man se at en slik oppdatert iskant ikke ville være i konflikt med områdene av Barentshavet som er åpnet for petroleumsvirksomhet – og dermed heller ikke for 23. konsesjonsrunde.

forvaltningsplanen fra 2015 (de siste 30 år). Poenget med maksimal isutbredelse er at utenfor grensen skal det ikke ha forekommet is.²³ Det gjør at man har større sannsynlighet for at definisjonen omfatter hele det sårbare området – også når det beveger seg gjennom timer, sesong og år. I bakgrunnsrapporten til det faglige grunnlaget påpekes det blant annet at områdets sårbarhet økes når isen er tilstede, men at det ikke er nok kunnskap til å si hvordan sårbarheten varierer innenfor iskantsonen, og mellom de forskjellige isfrekvensene, som for eksempel ved 30 prosent isfrekvens.²⁴ Derfor brukes maksimal isgrense.

Tidligere har det vært april som har illustrert maksimal isutbredelse gjennom året. I høringsvaret til 24. konsesjonsrunde

påpeker Polarinstituttet hvordan dette har endret seg: «I 2016 var maksimum utbredelse av havis i februar måned – dette er to måneder tidligere enn normalt».²⁵ I figur 2 er dette illustrert, samtidig som det også er tydelig at maksimal isutbredelse visse steder foreligger så tidlig som i januar.

Figur 2 viser hvordan maksimal isutbredelse endrer seg i løpet av året, basert på data fra de siste 30 år (1986-2015). Den viser også hvordan isen beveger seg langt ut i områdene som er åpnet for petroleumsaktivitet – både nord i åpningsområdet og i Barentshavet sørøst (se figur 5 for avgrensning).

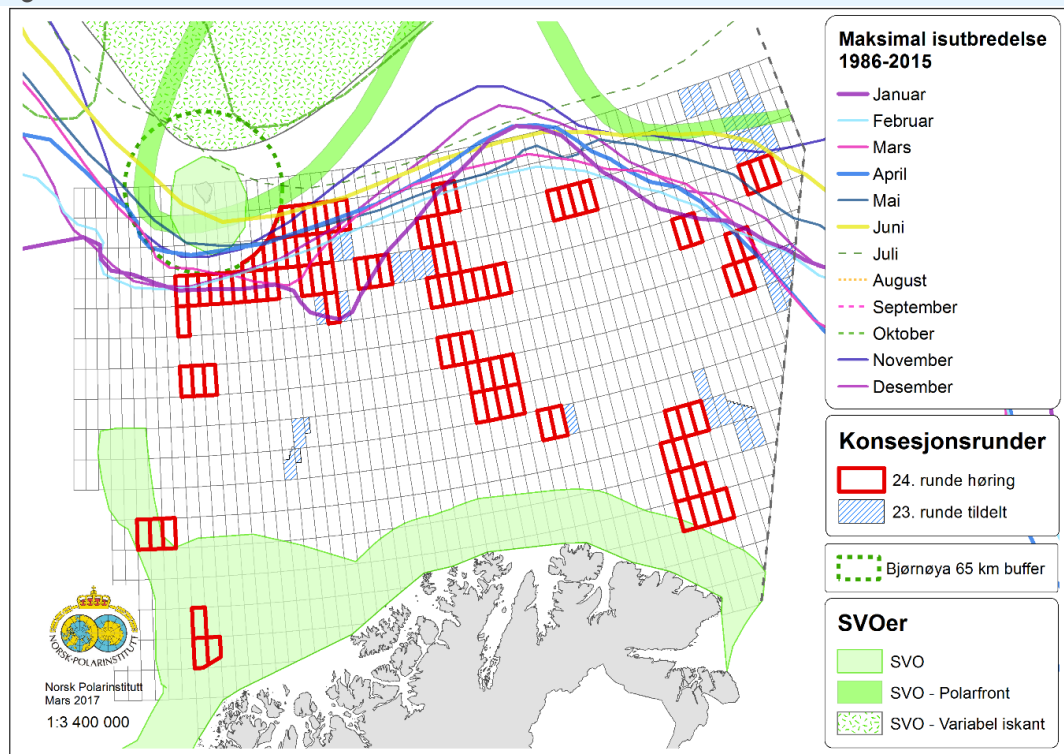
Figur 3 viser også hvordan isutbredelsen endrer seg fra år til år med en flytende 30-årsperiode. Her er det to dataperioder

23 von Quillfeldt mfl., 2018

24 von Quillfeldt mfl., 2018

25 Winther og Berthinussen, 2017, s. 6

Figur 2

Kart fra høringsuttalelsen til 24. konsesjonsrunde fra Norsk Polarinstittutt (Winther og Berthinussen, 2017, s. 2). Kartet illustrerer maksimal isutbredelse per måned for perioden 1986-2015 sammen med blokkene som ble foreslått i 24. konsesjonsrunde, og tildelt i 23. konsesjonsrunde.

som illustreres: 1984-2013 og 1986-2015. Den siste dataperioden fra 1986-2015 er på forskjellige steder både lenger sør og lenger nord enn for perioden 1984-2013.

Figur 3 illustrerer hvordan en årlig oppdatering av dataperioden kan gi forvirrende og uklar forvaltning: En ny dataperiode fra 1987-2016 kan gjøre at blokkene på kartet komme til å endre hvilken side av iskanten de befinner seg på. I det faglige grunnlaget legges det opp til at man benytter perioden 1988-2017.²⁶ Dersom denne benyttes til en ny revidering eller oppdatering av forvaltningsplanen, vil det gi mer forutsigbare rammer enn ved en årlig oppdatering.

DEN FAKTISKE/OBSERVERT ISKANTEN

En tredje definisjon brukt av Olje- og energidepartementet (OED) heter «den faktiske/observerte iskanten». OED forholder seg

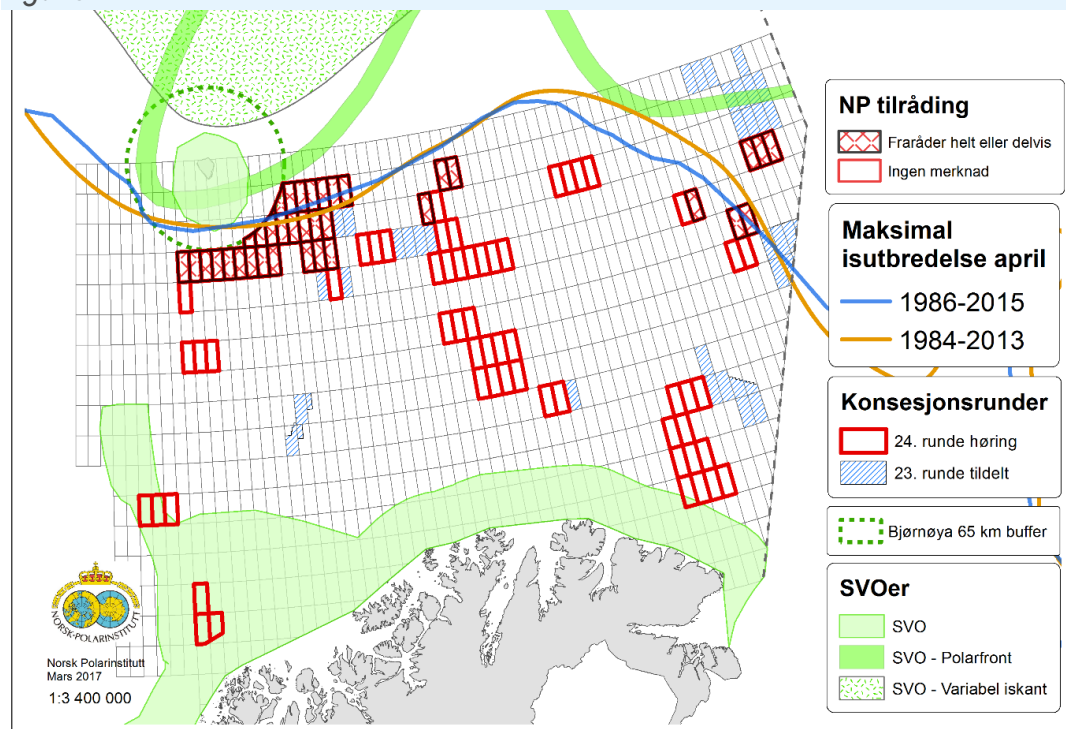
i så måte til en annen definisjon enn forvaltningsplanene, hvilket er interessant. Definisjonen beskriver iskanten som der den faktisk, til enhver tid, befinner seg.²⁷ Det vil si at det ikke er mulig å tegne denne inn på et kart, med mindre det kontinuerlig skal oppdateres. Iskanten er som nevnt et dynamisk område som kan variere fra time til time, måned til måned og år til år. Det gjør denne definisjonen vanskelig å bruke i forvaltningen, og vil åpne for petroleumsaktivitet der iskanten befinner seg, dog med mulig stenging av drift skulle det skje. I åpningsmeldingen står det nemlig at det ikke vil være tillatt med leteboring nærmere enn 50 kilometer fra «den faktiske/observerte iskanten» i perioden 15. desember til 15. juni.²⁸ Det er denne iskantdefinisjonen FrP ønsker: Den dynamiske iskanten. Men i faggrunnlaget er det kun skissert to måter å definere iskantsonen som særlig verdifullt

26 Faglig forum, 2019ab

27 Andersen mfl., 2019 og Bay-Larsen mfl., 2019

28 Meld. St. 36 (2012-2013), s. 38

Figur 3

Kart fra høringsuttalelsen til 24. konsesjonsrunde fra Norsk Polarinstittutt (Winther og Berthinussen, 2017, s. 3). Kartet illustrerer maksimal isutbredelse for april i perioden 1986-2015 og 1984-2013, sammen med blokkene som ble foreslått i 24. konsesjonsrunde, og tildelt i 23. konsesjonsrunde, og Polarinstittuttets tilråding til 24. konsesjonsrunde.

og sårbart område: 30 prosentsgrensen og maksimal isgrense. Derfor bør man også forvente at det er en slik statisk grense som brukes videre.

STORE AVSTANDER

Det er stor avstand mellom 30 prosentsgrensen og maksimal isgrense. Ifølge WWF-rapporten På kant med kunnskapen er forskjellen på over 150 000 kvadratkilometer – omtrent like stort som halvdelen av fastlands-Norge.²⁹ Ved behov for beredskap er det følgelig mye større avstander som skal dekkes dersom man benytter den nordligste grensen, noe som også vil ta lenger tid. I en rapport om Norges arbeid med å ivareta miljø og fiskeri ved petroleumsaktivitet i nord, nevner Riksrevisjonen flere svakheter ved dagens oljeberedskap.³⁰ Riksrevisjonen skriver at ifølge Kystverket er den viktigste faktoren for å begrense omfanget av en ulykke responstiden.

Samtidig skriver Riksrevisjonen at brønner lengst nord og øst i Barentshavet vil ha lengre responstid ved eventuelle hendelser, i tillegg til at det i disse områdene er dårligere telekommunikasjon og begrenset tilgang på både oljevernressurser og mannskap. Riksrevisjonen påpeker videre at oljevernssystemene er vesentlig dårligere på vinteren enn om sommeren, at is gjør det vanskelig å bekjempe akutt forurensing, og at andre forhold som tåke, temperatur og bølger påvirker både tilgjengelighet og ytelse for oljevern i Barentshavet. I tillegg skriver Riksrevisjonen at «Oljevernssystemers ytelse i farvann med is er hittil ikke verifisert gjennom øvelser.»³¹

29 WWF, 2019

30 Riksrevisjonen, 2019

31 Riksrevisjonen, 2019

Hva sier de faglige rådene?

I Faglig forums rapport om særlig verdifulle og sårbare områder gjentas det at iskanten er et svært dynamisk område.

Faglig forum skriver at det er mer korrekt å snakke om en iskantsone, fremfor en fastsatt isgrense. I stedet for en skarp kant, er det en bred og langstrakt overgangssone. En definisjon må derfor reflektere «iskantsonens svært dynamiske natur», står det i rapporten.³² Videre står det: «Det faglige grunnlaget viser at hele iskantsonen har stor betydning for mange arter på ulike trofiske nivå. SVO Iskantsonen sammenfaller derfor med grensen for maksimal isutbredelse i april.»

Her skriver Faglig forum at SVO Iskantsonen, som er det forvaltningsplanen forholder seg til, er lik grensen for maksimal isutbredelse i april. Alt nord for maksimal isgrense vil være en del av iskantsonen, og dermed et særlig verdifullt og sårbart område. Dette vil, som Faglig forum ber om, ta hensyn til iskantsonens dynamiske natur.

UENIGHET I FAGLIG FORUM

I samme rapport kommer det også frem at det innad i Faglig forum er uenighet knyttet til definisjonen av iskanten som særlig verdifullt og sårbart område, til tross for at det også står at iskantsonen sammenfaller med grensen for maksimal isutbredelse i april:

«Avgrensningen av iskantsonen som et særlig verdifullt og sårbart område må ta hensyn til iskantsonens dynamiske natur. Avgrensningen av området som iskantsonen kan bevege seg innenfor, bør derfor settes der det kan forekomme havis i april måned basert på en tidsserie med

satellittobservasjon av isutbredelse for 30-årsperioden 1988–2017. Det er imidlertid forskjellige syn i Faglig forum på om det skal benyttes 30 prosent (som tidligere) eller 0,5 prosent isfrekvens for å avgrense området hvor iskantsonen som et SVO beveger seg innenfor, fordi en avgrensning ved 0,5 prosent isfrekvens vil bety at havområder hvor det sjelden har forekommet havis i den siste 30-årsperioden, vil bli liggende innenfor dette området.»³³

Det er altså uenighet rundt hvilken isfrekvens definisjonen av iskanten som SVO bør benytte: 30 eller 0,5 prosent. 0,5 prosent er lik maksimal isgrense, og vil videre betegnes som det, mens 30 prosent tilsvarer beskrivelsen brukt i oppdateringen av forvaltningsplanen fra 2015.

Grunnlaget for å benytte en 30-prosentsgrense er at en maksimal isgrense (0,5 prosent isfrekvens) vil bety at områder der det sjeldent er is vil være innenfor iskantsoneområdet. På den måten mener noen i Faglig forum at man ikke bør strekke SVO-området så langt.

Man er altså enige at det kan forekomme is i et større område, men fordi dette er lite sannsynlig mener noen at det ikke oppfyller kravene til et særlig verdifullt og sårbart område, SVO. Disse mener at iskantsonen som særlig verdifullt og sårbart område avgrenses ved 30 prosent isfrekvens, 30-prosentsgrensen. Andre mener at

³² Faglig forum, 2019b, s. 86

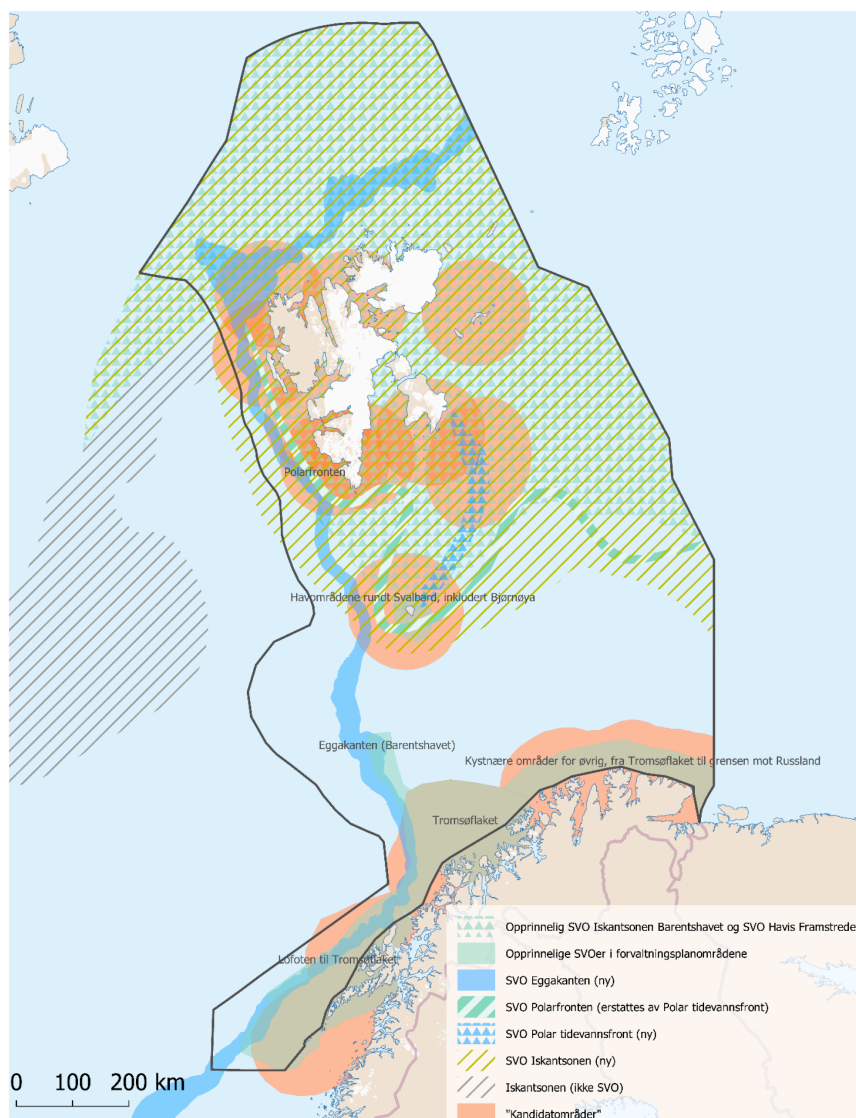
³³ Faglig forum, 2019b, s. 88

iskantsonen som særlig verdifullt og sårbart område strekker seg lenger sørover og mener området avgrenses ved 0,5 prosent isfrekvens, maksimal isgrense.

En kartlegging gjort av Aftenposten viser at uenigheten i Faglig forum ikke er så betydningsfull som man kanskje først trodde.

Ifølge Aftenposten er det bare Oljedirektoratet som mener man må ta i bruk 30-prosentsgrensen som definisjon av det særlige verdifulle og sårbare området.³⁴ Norsk Polarinstitutt, Miljødirektoratet og Havforskningsinstituttet forholder seg alle til maksimal isgrense. I Granavolden-plattformen står det som nevnt at definisjonen av

Figur 4

Kart fra Faglig forum (2019b, s. 36) som illustrerer den opprinnelige SVO Iskantsonen og maksimal isgrense (her betegnet som «SVO Iskantsonen (ny)»).

iskanten skal bestemmes i forbindelse med revideringen av forvaltningsplanen og «i lys av anbefalinger fra Faglig forum».

Men dersom «anbefalingen» fra Faglig forum vil være å velge mellom en 30-prosentsgrense eller maksimal isgrense, vil det ikke være stor forskjell fra debatten i 2015. Derfor er det viktig å se både på uenigheten, og på hva forskjellige aktører mener. Særlig er det sentralt å vurdere hva Norsk Polarinstittutt forholder seg til, på grunn av deres ansvar for å gi faglige råd og bidra med oppdatert kunnskap om iskantsonen.

Men også Havforskningsinstituttet, som har en fri og uavhengig rolle i fagspørsmål og som er eksperter på havområdene og livet i havet, er en viktig aktør å forholde seg til.

Når det er snakk om miljøfaglige råd, er det altså ingen uenighet: Både Norsk Polarinstittutt og Havforskningsinstituttet bruker maksimal isgrense (0,5 prosent isfrekvens).

Av de arktiske artene forekommer en stor andel ved iskanten. Iskanten er med på å bestemme utbredelse og antall av flere dyr som isbjørn, sjøfugl, sel og hval. Foto: Martha de Jong-Lantink

Petroleumsaktivitet i Barentshavet

Barentshavet ligger i Arktis, og er det største havområdet på norsk sokkel med sine 313 000 km². I 1979 ble et begrenset område helt sør i Barentshavet åpnet for petroleumsvirksomhet. Størsteparten av området ble åpnet ti år senere, i 1989, og Barentshavet sørøst i 2013. Området nord for 74° 30' N er ikke åpnet for petroleumsvirksomhet.

I dag er det to felt i produksjon i Barentshavet: Snøhvit og Goliat. I tillegg er Johan Castberg-feltet under utbygging, med forventet driftsstart i 2022 – 11 år etter at funnet ble gjort. Andre funn er under vurdering.³⁵ Castberg-feltet er Norges hittil nordligste utbygging, og har en forventet levetid på 30 år.³⁶ Castberg skal altså produsere til etter 2050. Feltet betegnes av Faglig forum som «en viktig byggekloss for framtidig aktivitet i Barentshavet sørvest og videre nordover.»³⁷

Sammenlignet med de fire andre arktiske kyststatene, USA, Canada, Russland og Danmark (Grønland), er norske forhold mindre krevende på grunn av Golfstrømmen.

Men alle de tre førstnevnte driver petroleumsaktivitet i Arktis. Ser vi på petroleumsreserver er det med god grunn at bransjen ser store muligheter i dette området. Oljedirektoratet forventer nemlig at Barentshavet har de største *uoppdagede* reservene på norsk sokkel.³⁸

I en rapport fra Oljedirektoratet heter det at nordområdene på sikt kan «komme til å spille en viktig rolle for å opprettholde produksjonen fra norsk sokkel».³⁹ I et estimat for den østlige delen av Barentshavet nord forventer Oljedirektoratet reserver i størrelsesorden 14 ganger Johan Castberg-feltet.⁴⁰

Tabell 2

Konsesjonsrunde	Antall utlyste blokker/deler av blokker	Nordsjøen	Norskehavet utlyste blokker/ tildelt tillatelser	Barentshavet utlyste blokker/ tildelt tillatelser	Antall nominerte blokker/deler av blokker	Antall selskaper søkt/tildelt
21. (2010)	94	0	43/14	51/14	307	37/29
22. (2012)	86	0	14/4	72/20	228	36/29
23. (2015)	57	0	3/0	54/10	160	40/13
24. (2017)	102	0	9/3	93/9	164	11/11

Oversikt over nominerte, utlyste og tildelte blokker i konsesjonsrundene fra 2010, fra Oljedirektoratet (2019, s. 32).

35 Faglig forum, 2018; Oljedirektoratet, 2019

36 Faglig forum, 2018

37 Faglig forum, 2018, s. 55

38 Oljedirektoratet, 2019

39 Oljedirektoratet, 2019, s. 8

40 Oljedirektoratet, 2019

Her er det tydelig at petroleumssektoren ser store muligheter – og en lang fremtid. Dette er viktig å ha i bakhodet når man diskuterer iskanten og sårbare områder.

BARENTSHAVET SØRØST

I 2013 ble Barentshavet sørøst, et område på 44 000 km², åpnet for petroleumsvirksomhet.⁴¹ Etter dette kunne også disse områdene utlyses for petroleumsvirksomhet. Det skjedde i forbindelse med 23. konsesjonsrunde i 2015. 34 blokker ble utlyst i Barentshavet sørøst, 20 i de øvrige delene av Barentshavet.⁴²

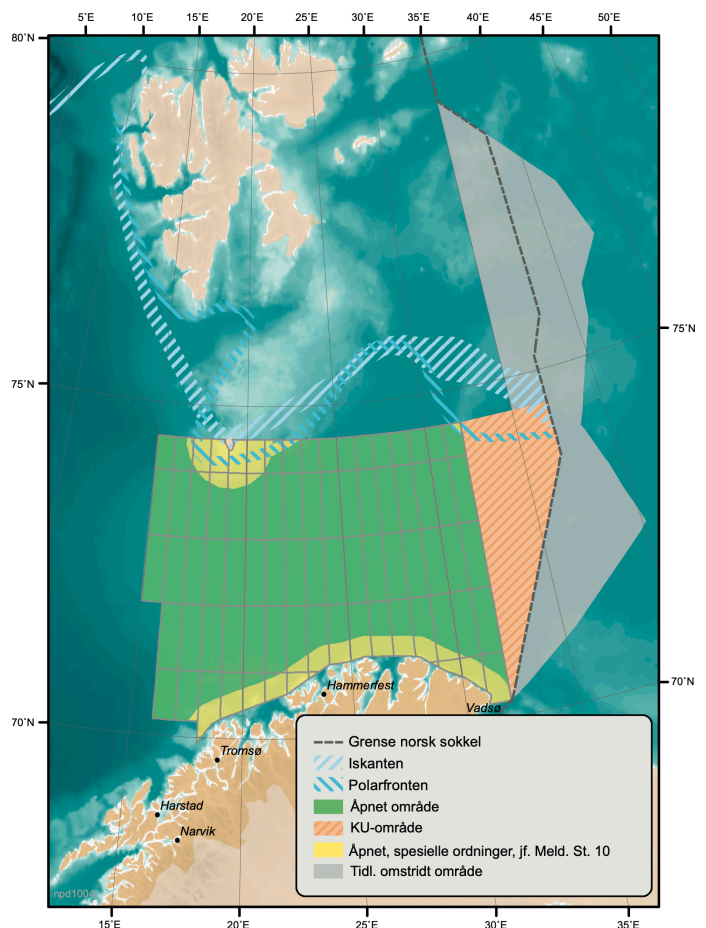
Flere, som Polarinstituttet, opposisjonspartiene og miljøorganisasjoner mente at blokkene var i konflikt med sårbare områder.⁴³ Regjeringen forklarte i den forbindelse at siden iskanten har trukket seg lenger nord, var ikke dette noe problem: Klimaendringer har flyttet iskanten nordover, slik at den ikke er i konflikt med petroleumsutvinning i de delene av Barentshavet som er åpnet for aktivitet.

Etter utlysningen ble det tildelt tre utvinningstillatelser i Barentshavet sørøst, som del av 23. konsesjonsrunde.⁴⁴ I 2017 ble det boret en undersøkelsesbrønn helt nordøst i åpningsområdet. Det var knyttet store forventninger til Korp fjell-brønnen, men funnet viste seg å være for lite til å bygge ut.⁴⁵ I desember 2019 kom nyheten om at Equinor foreløpig ser bort fra videre leting i Barentshavet sørøst.⁴⁶

I 24. konsesjonsrunde ble det ikke tildelt blokker i Barentshavet sørøst.⁴⁷ Det ble likevel tildelt blokker i det øvrige Barentshavet som er i konflikt med iskanten,

dersom man legger maksimal isgrense til grunn. I denne konsesjonsrunden hadde man lagt følgende føringer for SVO Iskant: «I områder nærmere enn 50 km fra den faktiske/observerte iskanten vil det ikke være tillatt med leteboring i oljeførende lag i perioden 15. desember – 15. juni.»⁴⁸ I figur 6 kan man se felt, letebrønner og utvinningstillatelser (aktive og tilbakeleverte) for området sammen med tre forskjellige definisjoner av iskanten.

Figur 5

Åpningsområdet, Barentshavet sørøst, markert med oransje skravering (Oljedirektoratet, 2012)

41 Faglig forum, 2018

42 Totalen på 57 blokker eller deler av blokker inkluderte også tre blokker i Norskehavet.

43 Bjørndal, 2016

44 Faglig forum, 2018

45 Equinor, 2017. E24 skriver at det i forkant av letingen var håp om flere milliarder fat med oljeekvivalenter. Resultatet var på 40-75 millioner fat oljeekvivalenter – og for lite til å bygge ut (Hovland og Lorentzen, 2017)

46 Lorentzen og Haram, 2019.

47 Olje- og energidepartementet, 2018

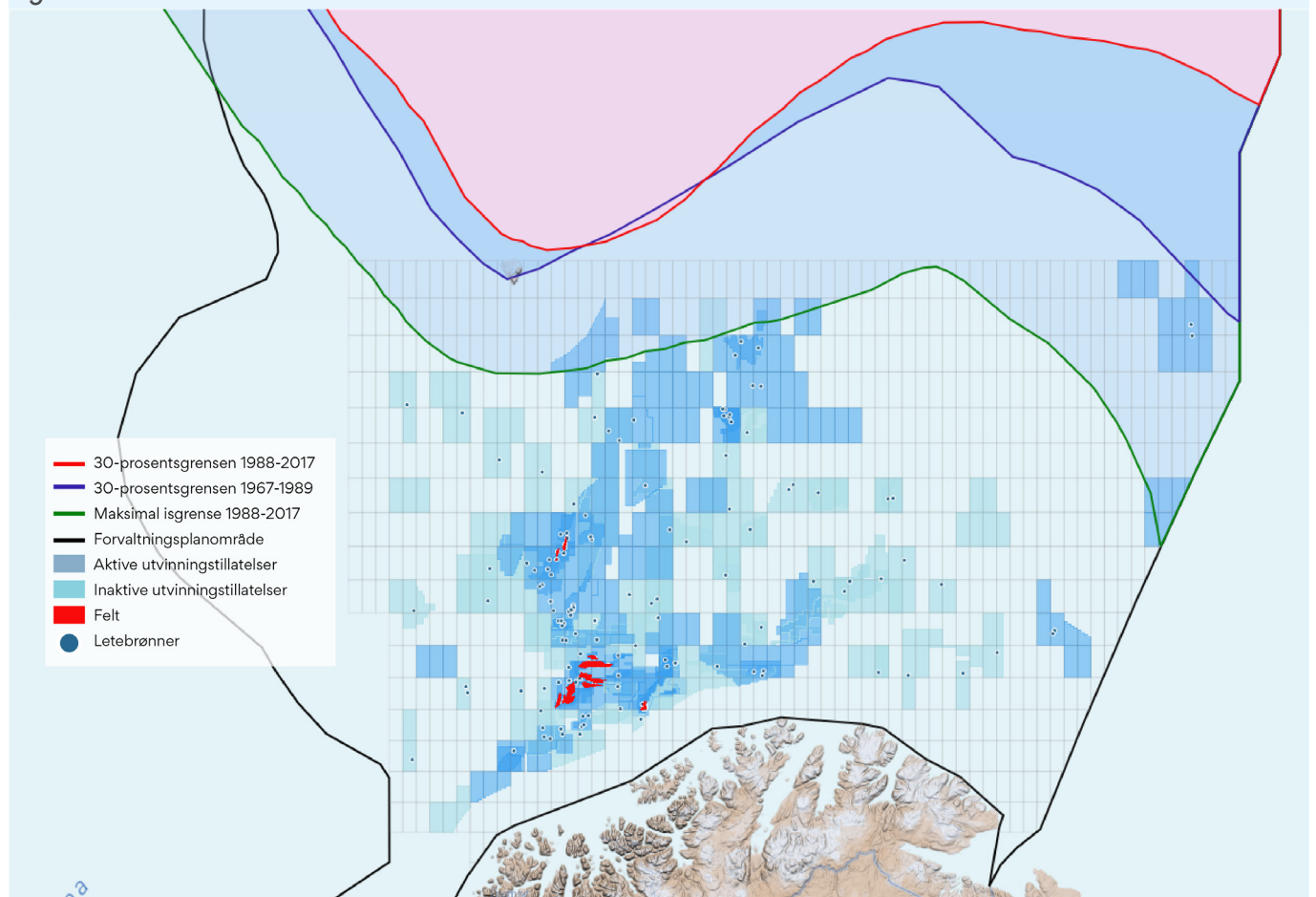
48 Faglig forum 2019b, s. 198

25. KONSESJONSRUNDE

Gjennom Granavolden-plattformen har regjeringspartiene blitt enige om å utsette 25. konsesjonsrunde til etter forvaltningsplanen for Barentshavet – Lofoten er ferdig behandlet.⁴⁹ Konsesjonsrunder utlyses omtrent annet hvert år, og består av nye arealer. 23. konsesjonsrunde ble utlyst i 2015 og tildelt i 2016, mens 24. konsesjonsrunde

ble utlyst i 2017 og tildelt i 2018. Etter planen skulle derfor 25. konsesjonsrunde utlyses i 2019 og tildeles i 2020. Slik ble det ikke, på grunn av dette punktet i regjeringsplattformen. 25. konsesjonsrunde vil derfor trolig tidligst kunne utlyses i 2021.⁵⁰

Figur 6

Oversikt over felt, letebrønner og utvinningstillatelser i Barentshavet – sammen med tre forskjellige iskantdefinisjoner: Maksimal isgrense og 30-prosentsgrensen fra Faglig forum, samt dagens forvaltningsgrense. Kilder: Itkin mfl., 2014; BarentsWatch, i.d.

49 Regjeringen Solberg, 2019

50 Lorentzen, 2018

Klimarisiko – et glemt tema i det faglige grunnlaget

Drøftinger om klimarisiko er langt på vei utelatt i det faglige grunnlaget til forvaltningsplanen – til tross for at dette er et særdeles relevant tema.

I det faglige grunnlaget omtales også utsiktene for fremtidig petroleumsaktivitet i Barentshavet. Inntrykket som gis er at en av de største usikkerhetene knytter seg til manglende oversikt over de faktiske ressursene, og at man av den grunn trenger «*bedre og mer geofysiske og geologiske data, inklusive flere brønner*». ⁵¹ Til spørsmålet om lønnsomhet viser Faglig forum til beregninger gjort av Oljedirektoratet for perioden 2008-2017. Disse viser at letevirksomhet har vært lønnsomt i alle havområder – til nå.

For å beskrive fremtidig etterspørsel etter olje og gass velger Faglig forum å gjengi «New policy scenario» fra Det internasjonale energibyrået (IEA). «*Med dette scenariet lagt til grunn, samt høyere produksjon fra Barentshavet, kan verdiskapingen fra havområdet økes ytterligere*» ⁵² skriver de.

Det Faglig forum ikke oppgir er at dette er et scenario der klimapolitikken mislykkes totalt – og temperaturstigningen ender nærmere tre grader.

Når Faglig forum først tar på seg å drøfte framtidsutsiktene til norsk petroleumsindustri, er det kritikkverdig at analysen er så tynn og tilbakeskuende. Ingen bestriker at norsk petroleumsindustri har vært lønnsom for Norge. Men historisk erfaring

sier ikke nødvendigvis noe om fremtiden. I Klimarisikoutvalgets utredning fra 2018 er forholdet mellom klimapolitikk og verdien av gjenværende petroleumsressurser nøye omtalt. Kortversjonen er denne: Lykkes klimapolitikken, reduseres verdien av norsk olje og gass.

Som Faglig forum skriver, kan det ta minst ti år fra eventuelle funn i nordligste Barentshavet til produksjon. ⁵³ Men dersom man skal dømme etter Snøhvit og Goliat kan ledetiden også være betydelig lenger. For Snøhvit gikk det 24 år, for Goliat 15 år. ⁵⁴ Det betyr at et felt i dette området tidligst kommer i produksjon godt ut på 2030-tallet, gitt at det gjøres lønnsomme funn i nær fremtid. På samme tid skal Norge altså kutte minst 50 prosent av utslippene fra 1990-nivå, og globalt 40-60 prosent av utslippene fra 2010-nivå. Produksjonsstart etter 2030 vil nødvendigvis bety at man planlegger for produksjon til etter 2050 – samme år som globale utslipp skal være netto null.

Det nordligste Barentshavet er langt fra land og mangler i dag den infrastrukturen som man finner iblant annet Nordsjøen. Det gjør det ekstra krevende – og kostbart – å utvinne olje og gass fra dette området. Det er langt fra sikkert at Norge vil tjene penger på disse prosjektene.

⁵¹ Faglig forum, 2018, s. 56

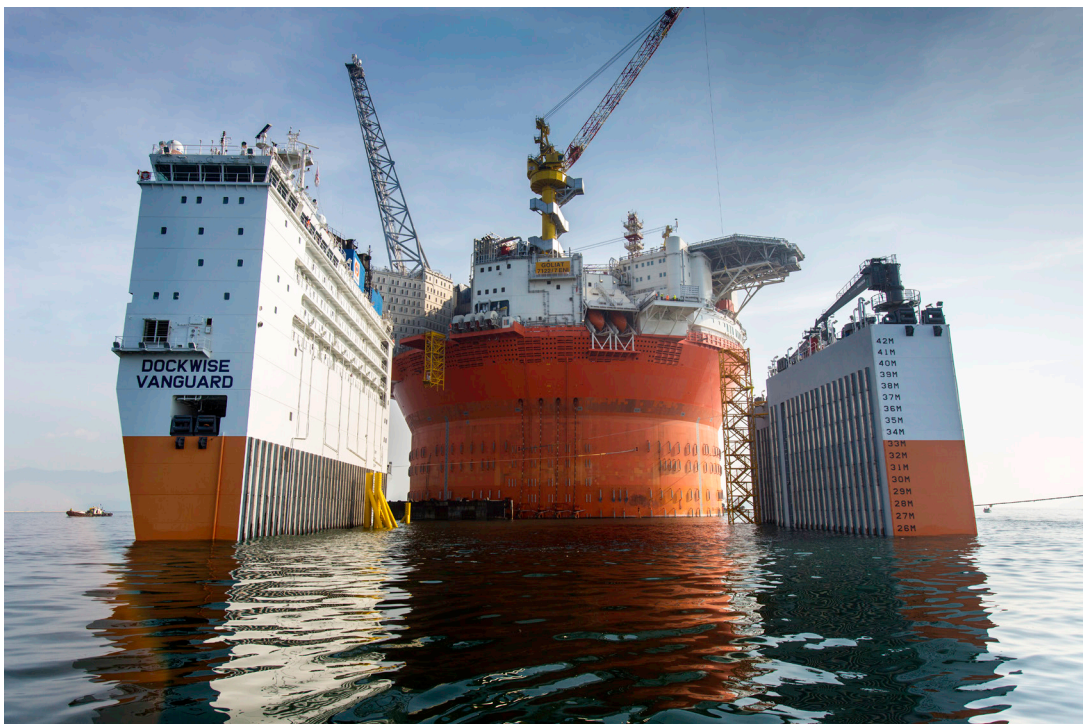
⁵² Faglig forum, 2019d, s. 21

⁵³ Faglig forum, 2019a

⁵⁴ Faglig forum, 2018

For Norge er det i tillegg verdt å vurdere en mulig omdømmerisiko ved å åpne opp de nordligste og mest sårbare havområdene for petroleumsaktivitet. Før jul bestemte Goldman Sachs seg for å stoppe finansiering av oljeutvinning i Arktis. De blir neppe den siste banken som gjør det.

Granavolden-erklæringen slår fast at regjeringen «ønsker å redusere Norges klimarisiko». En forutsetning for å få dette til er tilgang på langt grundigere klimarisiko-analyser enn det Faglig forum har levert til nå.

Goliat er et av to felt som i dag er i produksjon i Barentshavet. Her er Goliat-plattformen under slep på vei til Barentshavet. Foto: Eni

Konklusjon: Faglige råd betyr at iskanten må flyttes sørover

Debatten om iskanten startet i 2015, da regjeringen Solberg prøvde å oppdatere datagrunnlaget for beregningen av iskanten. Dette skjedde gjennom en oppdatert forvaltningsplan, som ble sendt i retur av Stortinget med beskjed om å igangsette revidering av forvaltningsplanen. Når den reviderte forvaltningsplanen skal legges frem våren 2020 er det knyttet størst spenning til hvordan iskanten defineres.

Iskanten er et særlig verdifullt og sårbart område. Definisjonen av iskanten er derfor viktig av to grunner: For vern av sårbare og produktive økosystem og som en nordlig grense for petroleumsaktivitet.

I regjeringsplattformen står det at definisjonen av iskanten skal baseres på anbefalinger fra Faglig forum. Miljømyndighetene i Faglig forum er enige. Norsk Polarinstitutt har som særskilt oppgave å bringe frem oppdatert kunnskap og gi faglige råd om iskantsonen. Både Polarinstituttet, Miljødirektoratet og Havforskningsinstituttet – som har en uavhengig rolle i fagspørsmål – bruker maksimal isgrense (0,5 prosent isfrekvens).

Dersom regjeringen vil holde løftet om å følge faglige råd, og dersom man ikke ønsker å risikere petroleumsaktivitet ved iskanten, bør den politiske iskantdefinisjonen baseres på maksimal isgrense. En slik definisjon viser at man ikke ønsker

å ta noen som helst risiko knyttet til dette særlig verdifulle og sårbare området. Når forvaltningsplanen skal skrives, blir beslutningen om hvordan iskanten skal defineres politisk. Dersom man velger en definisjon med 30 prosent isfrekvens, aksepterer man samtidig at det kan komme is i områder sør for denne grensen.

Iskanten handler også om petroleumsvirksomhet og globale klimaendringer, til tross for at den, slik saken og prosessene er bygget opp, fokuserer på det lokale.

I det faglige grunnlaget beskrives lokale miljøutfordringer, lokale arter og lokal næringsvirksomhet. Denne tilnærmingen er i petroleumsindustriens interesse, fordi man effektivt kan forklare hvordan dagens petroleumsvirksomhet har erfaring og kunnskap til å forholde seg til disse utfordringene – og hvordan forvaltningen for eksempel kan inkludere en boretidbegrensning i perioden der isen er på sitt maksimale. Selv om det er snakk om svært viktige og sårbare prosesser som man på ingen måte skal unngå å diskutere, gjør det diskusjonen teknisk og begrenset.

Fordi iskantens definisjon vil sette grensen for olje i nord, betyr det også at definisjonen av iskanten representerer en mulighet for norske politikere til å sette en grense i norsk petroleums- og klimapolitikk: En maksimal isgrense vil føre til at store, nordlige områder av det åpne området i

Barentshavet vil forbli urørt og uten petroleumsaktivitet. Områder som, dersom det gjøres funn som blir utbygget, først vil være i produksjon etter 2030 – året da Norge skal være klimanøytralt og vi globalt skal ha halvert utslippene fra 2010-nivå.⁵⁵ Globalt er det allerede funnet mer olje- og gass enn verden samlet kan bruke. Å begrense områder som kan åpnes for aktivitet, nettopp der miljøet er mest sårbart, vil være en fornuftig start på den epoken vi nå går inn i der oljealderen må avrundes i tide for å nå Paris-målene.

Dessuten er det betydelig risiko knyttet til nordligste Barentshavet – et område langt fra land og uten tilgang på eksisterende infrastruktur. Det er langt fra sikkert at ressurser her vil kunne regnes hjem når de eventuelt når markedet godt ut på 2030-tallet. Verden er i endring – og på vei bort fra fossil energi. Det må debatten om Barentshavet ta hensyn til.

55 IPCC, 2018

Kilder

- Andersen, G., Dale, B., & Kristoffersen, B., 2019. Kunnskapsbaserte beslutningsverktøy? Rapport 30 – 2019. NORCE.
- Bay-Larsen, I., Bjørndal T.G., & Hermansen, E.A.T., 2019. Den menneskeskapte iskanten – Om vitenskapelig sannhetssøken og uavhengighet i en kunnskapsbasert forvaltning. I Bay-Larsen, I., Hiis Hauge, K. & Ingjerd, H. (Red.), *Interessekonflikter i forskning* (s. 131–151). Oslo: Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.63.ch6>
- BarentsWatch (i.d.). Arealverktøy. Hentet 05.02.20 fra: <https://kart.barentswatch.no/arealverktoy>
- Bjørndal, T.G., 2016. Iskanten: På grensen mellom vitenskap og politikk (Masteroppgave). Senter for teknologi, innovasjon og kultur, Universitetet i Oslo.
- Bjerknessenteret, 2020. Faktaark – Iskanten og iskantsonen. Hvor går grensen? Hentet 03.02.20 fra <https://www.bjerknes.uib.no/artikler/faktasider/iskanten-og-iskantsonen>.
- Eldevik, T., Årthun, M. & Olsen, A., 2019. Hvor går grensen for iskanten? Hentet 13.01.20 fra <https://www.dn.no/forskningviser-at-hvor-gar-grensen-for-iskanten/2-1-633176> Dagens Næringsliv.
- Equinor, 2017. Ikke drivverdig gassfunn på Korpffjell. Hentet 03.12.19 fra <https://www.equinor.com/no/news/non-commercial-gas-discovery-korpffjell.html>
- Faglig forum, 2018. Næringsaktivitet og påvirkning - revisjon av faglig grunnlag for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten. M-1245 | 2018
- Faglig forum, 2019a. Sammendrag av det faglige grunnlaget for revisjon og oppdatering av forvaltningsplanene for havområdene. M-1350/2019
- Faglig forum, 2019b. Særlig verdifulle og sårbare områder – Faggrunnlag for revisjon og oppdatering av forvaltningsplanene for norske havområder. M-1303/2019
- Faglig forum, 2019c. Samlet påvirkning og miljøkonsekvenser – Faggrunnlag for revisjon av forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten. M-1299 2019
- Faglig forum, 2019d. Verdskaping i næringene – Faggrunnlag for revisjon av forvaltningsplan for Barentshavet og områdene utenfor Lofoten. M-1297 | 2019
- Havforskningsinstituttet, 2020. Barentshavet har blitt kjøligere – det flytter iskantsonen lenger sør. Hentet 29.01.20 fra <https://www.hi.no/hi/nyheter/2020/januar/barentshavet-har-bli-ktjoeligere-det-flytter-iskantsonen-lengre-sor>
- Hovland, K. M. og Lorentzen, M., 2017. Statoil med lite gassfunn på Korpffjell: Årets viktigste letebrønn skuffer. Hentet 03.12.19 fra <https://e24.no/energi/i/1kA08W/statoil-med-lite-gassfunn-paa-korpffjell-aarets-viktigste-letebroenn-skuffer>
- IPCC, 2018: Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty [Masson-Delmotte, V., P. Zhai, H.-O. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P.R. Shukla, A. Pirani, W. Moufouma-Okia, C. Péan, R. Pidcock, S. Connors, J.B.R. Matthews, Y. Chen, X. Zhou, M.I. Gomis, E. Lonnoy, T. Maycock, M. Tignor, and T. Waterfield (eds.)]. In Press.
- Itkin, M., König, M., Spreen, G., & Vongraven, D., 2014. Arctic sea ice frequency with maximum and minimum extents [Data set]. Norsk Polarinstitutt. <https://doi.org/10.21334/npolar.2014.a89b2682>
- Klima- og miljødepartementet, 2015. Oppdatering av iskanten i forvaltningsplanen for Barentshavet – Lofoten. Hentet 28.11.19 fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/oppdatering-av-iskanten-i-forvaltningsplanen-for-barentshavet--lofoten/id2362052/>
- Lorentzen, M., 2018. Oljenæringen led dobbelt nederlag: Lofoten-utsettelsen var bare den første dårlige nyheten. E24. Hentet 26.11.19 fra <https://e24.no/energi/i/8wDLer/oljenaeringen-led-dobbelt-nederlag-lofoten-utsettelsen-var-bare-den-foerste-daarlige-nyheten>
- Lorentzen, M. og Haram, O., 2019. Equinor kaster kortene i Barentshavet sørøst: – Vi ser ikke andre muligheter. E24. Hentet 26.11.19 fra <https://e24.no/energi/i/XgO3vr/equinor-kaster-kortene-i-barentshavet-soeroest-vi-ser-ikke-andre-muligheter>
- Meld. St. 10, 2010-2011. Oppdatering av forvaltningsplanen for det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten. Miljøverndepartementet.
- Meld. St. 36, 2012-2013. Nye muligheter for Nord-Norge – åpning av Barentshavet sørøst for petroleumsvirksomhet. Olje- og energidepartementet.
- Meld. St. 41, 2012-2013. Tilleggs melding til Meld. St. 36 (2012-2013) Nye muligheter for Nord-Norge – åpning av Barentshavet sørøst for petroleumsvirksomhet. Olje- og energidepartementet
- Meld. St. 20, 2014-2014. Oppdatering av forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten med oppdatert beregning av iskanten. Klima- og miljødepartementet
- Miljødirektoratet, 2019. Oppdatert kunnskap om norske havområder. Publisert 30.04.2019. Hentet 09.01.20 fra <https://www.miljo-direktoratet.no/aktuelt/nyheter/2019/april-2019/oppdatert-kunnskap-om-norske-havomrader/>

- Miljødirektoratet, 2014. Forslag til utlysning i 23. konsesjonsrunde. Høringsuttalelse. Hentet 12.11.19 fra https://tema.miljodirektoratet.no/Documents/Nyhetsdokumenter/23konsesjonsrunde_miljodirektoratet_uttalelse270314.pdf
- Misund, O. A. og Øseth, E., 2019. Polarinstituttet blir ikke instruert om iskantsonen. Publisert 07.01.20 i Dagens Næringsliv. Hentet 09.01.20 fra <https://www.dn.no/innlegg/energi/miljo/oljeleting/innlegg-polarinstituttet-blir-ikke-instruert-om-iskantsonen/2-1-732344>
- Norsk Polarinstitutt, 2014. Iskant og iskantsone - fremstilling av iskantsonen som sårbart areal.
- Oljedirektoratet, 2019. Petroleumsvirksomhet i nordområdene. 02.04.2019, Rapport nr. OD-15-17
- Oljedirektoratet, 2012. Scenarier for petroleumsvirksomhet i Barentshavet sørøst.
- Olje- og energidepartementet, 2018. 24. konsesjonsrunde – tilbud om andeler. Hentet 05.12.19 fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/24.-konsesjonsrunde--tilbud-om-andeler/id2604737/>
- Regjeringen Solberg, 2019. Politisk plattform (Granavolden).
- Riksrevisjonen, 2019. Undersøkelse av myndighetenes arbeid med å ivareta miljø og fiskeri ved petroleumsvirksomhet i nordområdene. Dokument 3:9 (2018–2019).
- NTB, 2019. Kjell Ingolf Ropstad sier blankt nei til «dynamisk iskant». Dagsavisen. Hentet 19.12.19 fra <https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/kjell-ingolf-ropstad-sier-blankt-nei-til-dynamisk-iskant-1.1614972>
- St. meld. nr. 8, 2005-2006. Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten (forvaltningssplan). Miljøverndepartementet.
- Sørenes, K. M., 2020. Miljømyndighetene vil flytte iskanten sørover – Oljedirektoratet stritter imot i hemmelig dragkamp. Hentet 31.01.20 fra <https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/8moVQW/miljoemyndighetene-vil-flytte-iskanten-soerover-oljedirektoratet-stritter-imot-i-hemmelig-dragkamp>. Aftenposten.
- von Quillfeldt, C. H., Assmy, P., Bogstad, B., Daase, M., Duarte, P., Fransson, A., . . . Vongraven, D., 2018. Miljøverdier og sårbarhet i iskantsonen (Kortrapport no. 047): Norsk Polarinstitutt og Havforskningsinstituttet, 263pp.
- von Quillfeldt, C. H., Eliassen, J.-E., Føyn, L., Gulliksen, B., Lydersen, C. & Marstrander, L., 2002. Marine verdier i havområdene rundt Svalbard: oversikt over marine områder i territorialfarvannet og fiskevernsonen med behov for vern eller andre forvaltningstiltak (Rapportserie nr. 118). Norsk Polarinstitutt.
- Winther, J., & Berthinussen, I., 2014. Høringsuttalelse - forslag til utlysning av blokker til 23. konsesjonsrunde: Norsk Polarinstitutt.
- Winther, J., & Berthinussen, I., 2017. Høringsuttalelse - forslag til utlysning av blokker til 24. konsesjonsrunde: Norsk Polarinstitutt.
- WWF, 2019. På kant med kunnskapen – Livet i Arktis trenger iskantsonen. Hentet 09.01.20 fra <https://www.wwf.no/assets/attachments/På-kant-med-kunnskapen-Final.pdf>

Norsk klimastiftelse
NORGES GRØNNE TANKESMIE